

نورلۇق يۈزدى

نۇركاۋچاقلىرىنىڭ ناسىر افشارى بابىمۇمۇر

جلد : ۱ — ۲۱

نېسان ۱۹۲۸
اۋن يىدىنچى سەنە

صاى : ۴ — ۱۹۸

مدنیق زمره سمنه تامیله داخل اولایامکمز ایچون اوروپا تربیه سنی سومک و نغمه مک ضرور سنده یز . بو هیج برزمان بزم ملی سجه سنی ملی ، حاصلتمزی و سنکلمزی رنجیده ایتمز . چونکه اوروپا مدنیق برزمره مدنیقیدر . اوزمره یه داخل اولوبده اساس اعتباریله اوتربییه یی قبول ایدن برچوق ملکر واردر . برده اوزمره داخنده کی شعورلی ملطردن برنی تشکیل ایده چکن .

ایشته غرب مدنیق تربیه سنی آلمی اساس اعتباریله قبول ایتدکن سوکرا ، اونک ابی و کوتو جهتلری آرتق دوشونه چک دکاز . هر مدنیق زمره سی تربیه سنك هم فائده لری ، هم محدودلری واردر . بزمز برمدنیق فورقی ادعاسندن آرتق فراقت ایتدک . بناءً علیه اسلام و شرق مدنیق تربیه سیله صنایع غرب مدنیق تربیه سنی برله دیروب یکی بر تربیه میدان کتیمک و اهمه سندن اوزاق بولمورز . بر آرتق هدف و استقامت اعتباریله بولمزی تعیین ایتدک : نورکز و آوروپالی یز .

مادام که اساس اعتباریله بوفکری قبولی ایتدک ، یکی برمدنیق زمره سمنه داخل اولدق ، اونق حقیله نغمه یه بیلیمک ایچون اونک تربیه سنی سوهرک عیناً آلمی یز . برشیقی سوهر بیلیمک ایچون ده اونق اول امرده بیلیمکلمز لازم در . بیلیمدن هیج برنی حقیله سولمز ، احوالده :

غرب تربیه سی نهدر ؟ ونه لر تلقین ایدیور ؟
غرب تربیه سنك برطاقم تاریخی اساسلری واردر . اول امرده بو تربیه اصل اوزن اسکی یونان مدنیقندن آلمدر . اوروپا اون عصرلق بر اویقودن سوکرا ایتالیا ده باشلایان رهنه سانس جریانیله بو اسکی وازلاق مدنیته آشنا اولدی ، و اونکله عادتاً یکی بر حیاته دوغدی .

اسکی یونان مدنیق و تربیه سنك اک بارز سجه سی « حریت » ایله شخصیتلری انکشاف ایتدیره سی ایدی . یونان قدیمه کورپوز دوغان چوققلری بدی یاشنه کلدکلری زمان ابویندن آلبرلر و حکومتک اداره سنده ایکی نوع تربیه یه تابع

بالخاصه صوک ملی ظفر و انقلابلریمک کو ستردیکی قوتلی و سالم چهره یاریم عصرده برنی دوستلریمزدن دشمنلریمزه وارنجه به قادار : « تورکلر آدام اولمازلر ، تورکلرک عرقی قابیلیلری ترقی به غیرمساعددر . » طرزنده نفر ایدیان نظریاتی قیرمش ، چوروتمشدر . آرتق یکی حیاتمزی کوروب آکلایانلر بزه امید و اطمینان ایله باقمه باشلامشلددر .

فقط ، بو یکی حیاتمزه تامیله موفق اولایامک ایچون یالکنز بو قدر دکیشمکه اکنفا ایدمه چکمز طبیعیدر . بر چوق مؤسسه لریمزی دکیشدیردک ، یکی و عصری قانونلر قبول ایتدک ، مکتب و تربیه سیستملریمزه باشقه بر استقامت ویردک . دینی مؤسسه لری اوزرمرده کی نفوذ و استبدادندن تجرید ایتدک و بالخاصه سیاسی و اجتماعی بر ده موقراسی ، بر خلق حاکمیتی دستوری قبول ایتدک ، فقط بو نعمتلر یالکنز بو قدرله قالدقچه بزه اومدیغمز اوروپا مدنیق حیاتی تامیله تأمین ایدمه یز . بزمؤسسه اعتباریله دکیشدیمکمز کبی ، روحاده دکیشمک احتیاجنده یز . دوشونوش و کوروش طرزیمزی ، حیاتی یاشاییش طرزیمزی فعالیت و مساعی طرزیمزی دکیشدیرملی یز . عصری مفکوره لری ایچون کان بردویغو ایله نغمه ملی یز . آنجق اوزمان بوبینه عصری برجانهمالک اوله بیلیر . الآن برچوق مؤسسه لریمزه و بالخاصه علمی مؤسساتمزه مدرسه ذهنیتک ، مدرسه طرزینک ، قرون وسطائی اصوللرک و روحک موجود اولدینی کورولیور .

ایشته بزمکنجا چکک ، یکی نسلمک اک زیاده چارپیشه جیمز دشمن بو دشمندر . اسکی ذهنیتی بهمه حال اورته دن ییقمق ویرنه یکی ذهنیتی بنا ایتک لازمدر .

تورکیه نك بوکون قارشیلانشدینی اک مهم مسأللدن بریمی و حقیقه اک مهمی بر غرب ذهنیتی ، یعنی اوروپائی دوشونوش ، کوروش و ایله ییش طرزینی ناصل اک سریع بر صورتده آلابیله چکمزمشله سیدر . بو مشله بالطبع بر تربیه مشله سیدر . اوروپا [۱۰] استانبول توتک اوجاغنده ویریلن بر قونفرانسدن

طوتارلردی ن ادمای و موسیقی . بو کونکی آوروپا تربیه سنده اک مهم برعامل اولان ادمان و موسیقی اودورک تربیه سنک الهامیدر . چوجقلا ادمانلر و مختلف اویونلرله بدئلرنی قوتلندیررلر و کوزلشدیررلر . موسیقی ایله روحلرنی تربیه ایدرلردی . موسیقی نامی آلتنده ادبیات و فلسفه ایله مصاحبه لر و قونفرانسلر داخلدی . اسکی یونان فلسفه و ادبیاتی اوندن صوکرانکلر بوتون فلسفی و ادبی سیستملرک برر الهام منبعی اولملرلدر . اسکی یونانستانده عقل سلیم ، شجاعت و حریت ایله سینته لرنده آریستوقراسی و اولیغارشی دن باشقه اک صوکران ده موقراسی ده حکمران اولملدر . چوجقلا بوضورتله دوات اداره سننده تربیه ایدلرکدن صوکرانلر بکری بریاشنده حیاته آتیلرلردی . شوق و نشئه ، حیات آرتق اولنرک روحلرنی استیلا ایتشدی . کولمک ، اکانمک ، نامعدود برحریتله حیاتک نشوه لرینی یاشامق اولنر ایچوندی . اولنرک یاراتقلری ادبیات و فلسفه شاه اثرلری بو کونکی آوروپا دارالقونلرلنده ، مکتبلرلنده اوحیاتک کوزللاکلیرنی و بوتون تجلیاتی احیا ایتدیرن برر منبع الهامیدرلر . ایشته آوروپا تربیه سی بویلاک منبع لرلندن آلدینی الهام ایله جانلاندقن صوکرانلر سیر و تکامللنده دوام ایتدی .

آوروپا تربیه سنیده عامل اولان دیگر براساس خریستیانلقدیر . دین ، آوروپایی اون عصر مدهش و صبیق چنبری ایچنده یاشاندقن صوکرانلرک اونک تأثیراتندن قولای قورتولای ممکن دلدی . دین ، فراغت نفس ، بودنیادن نفرت ، قورقو و فی سبیل الله غیراندیشلک کی برطاقم تلقینلر یاپوردی . معافیله زمانله دینی تأثیرلر ضعه اوغرامقده و پاپاسلرک ، کاپسارک بوتون غیرتلیته رغماشیمدی ذکر ایده جکم دیگر برعامل قارشیمنده موقعلرنی محافظه ایدمه مکهده و چنبرلرنی کنیشلتمکده درلر .

آوروپا تربیه سنک سیر و تکامللنده اوچنچی عامل بویلاک صنایع انقلابیه فرانسز انقلابیدر . بوانقلابلر آوروپاده هان هان عینی زمانده میدانلر کیشلدر . بویلاک صنایع انقلابی اون سکرنجی عصرک صوکارینه دوغرو اولان انکلترده باشلامش و اون طوقوزنجی عصر ظرفنده دیگر مملکتلرده انتشار ایتشدیر .

صنایع انقلابی قیصه جه ماکنه نلک صنایعه تطبیقندن عبارتدر ، دینیه بیلیر . بوسنایع انقلابی اوقدر بویلاک

و مهمدرکه ، انسانلرک تا تاریخک باشلانل جندن اعتباراً یاشایش اعتباریله قازاندقلری بوتون ترقیاتی برطرفه آلیرساق ، صنایع انقلابنک یوزسنده میدانلر کتیردیکی خارقه لرله عادتاً قابل قیاس اولمیه جق بردرجهده اولدیغنی کورورز . تا اون طاقوزنجی عصرک ابتدالرینه قدر انسانلر کندی حواچ ضروریه سنی اولرلنده ، کوچوک دکانلرلنده ، کونلرجه اوغراشهرق کندی الاریله یانغه چالیشیرلردی . تلبس ، تغدی ، ملجأ و وسائط نقلیه اعتباریله چوق آغیر ، چوق کری ، چوق ابتدائی ایدیلر . صوکران برعصر ظرفنده انسان یاشایش اعتباریله خارق المعاده برخلوق اولدی . کندی ایجاد ایتدیکی ماکنه ایله و اونک صنایعه تطبیقیله فوق المعاده حریت ، حیات و رفاه قازاندی . بو کونکی وسائط نقلیه نلک سرعت و مکملیتنه باقیکر ، اونی صوکران ماندا آراهه لرله قیاس ایدیکر ؛ بو کونکی عظمتی فاریقه لره ، مؤسسات صنایعه یه و اولنرک حیرت انکیز معمولاتنه باقیکر ، صوکرانده او قادینلرلنک چیقیرقلرنی ، دستکاهلرنی دوشونکر . ایشته کوردیکمز بو خارقه لری میدانلر کتیرهن صنایع انقلابی انسانلری یکی برحیاته یکی بردوره ادخال ایتشدیر . صنایع انقلابی یالکیز ظواهری ، و یاشایش طرزینی دکیشدیرمکلر قالمایوب ، روحلری ، دوشونوش و کوروش طرزلرنی ده دکیشدیرمشدر . ذهنیت و حالت روحیه دکیشنجه بالطبع انسانلر یکی بردوره کیرمش اولدیلر ، بو کونکی آوروپا مدینتی بر بویلاک صنایع مدینتیدر . اومدینته تماماً کیرمک ایچون بزده بهمه حال مملکتلرلر بر صنایع انقلابی یانقی مجبوریتنده یز . صنایع انقلابنک فرانسز انقلابیه برلکده میدانلر کتیردیکی لیبرالیزم جریانی بو کونکی تربیه ده اک بویلاک برعاملدر . لیبرالیزم ؛ هرکس کندی کندی قورتارملیدر ، اساسی اوزرینه مستنددر . حریت تفکر و حریت معاشی ... ایشته لیبرالیزمک ایکی بویلاک عمده سی .

فرانسز انقلابنک (Fraternité, Egalité, Liberté):

حریت ، مساوات ، اخوت) برنسیپلریله برلکده صنایع انقلابنک لیبرالیزم جریانی ایله آوروپا و آمریقایانک بویلاک برستش ایتدیکی ده موقراسی مفکوره سی میدانلر کیشدر . (ده موقراسی) غرب حیات و مدینتنک بوتون صفحاتنده قوتله حکمرانلر . سیاستده ده موقراسی ، حیات اجتماعیله ده موقراسی ، تربیه و مکتبلرله ده موقراسی ، ایشده ده موقراسی ، اویونده ده موقراسی .

بر آزاده تأمین ایتمک ، ایکی جنسک یکدیگری
اوزرینه اولان معمری و معنوی تأثیرینه امکان و برمک
جریاندر . ایلمک و بوکک مکتبلرده ذاتاً موجود
اولان بواصولک اورتهمکتبلره تشمیلنه چالیشیلقدهدر .
بالخاصه آسریقاده بر چوق اورتا مکتبلر شیمیدین
(Co ed) دینیلن بویکی ترفیق و اشتراک اصولی
قبول ایتملردر .

ایشه بورایه قادر قیصهجه ایضاحه چالیشدیغیز
بو غرب تربیه سنک شیمیدی تلقینلرینی خلاصه قید
ایده بیلیرز .

اولا بزده کی ثابت و اوپوشوق روحه مقابل
اوراده قوای ، متحرک و فعال برروح وارددر . اوراده
هرکس شن و شاطر ، بزده ایسه اکثریت محزون
و مغموم ، اندیشه فردا ایله یوغورولش ، اوراده
برده مورقاسی روح و فضیلتی وار ، وطنداشلا آراسنده
تساند و متقابل اعتبار ، معاشرت و معاشرت کی خصنلر
جاریدر . ذاتاً بونلر اولمادن بر مملکتده اجتماعی
تشکیلاتک پایدار و نمره دار اولماسنه امکان یوقدر .
مدنیت ایسه انجاق اجتماعی تشکیلاتلرک بر آوایه
کله سنیدن عبارتدر . حالبوکه بزده هنوز بوتساند
و متقابل اعتبار کی ایکی بویوک فضیلت کافی درجه ده
انتشار ایتمش دلددر . اسکی دورلرک یادکار بیر اقدینی
چیرکین احتراسلردن هنوز تمامیه قورتولماقد . انسالر
خود بیلنک دینیلن جاهللیکدن قورتولوب اجتماعی
مفکوره لره صاحب اولدقجه مدنیت ده دوعرو بوکله
بیلیرلر . نه : «حق بیلدیلمک بوله یالکریکده جکک .»
دستوری ، نه ده «فرد یوق جمعیت وار ، حق یوق
وظیفه وار .» دستوری ماقومه ، حقیقته موافقدر .
بونلرک بریسی افراطدیگری تفریطدر . اکدوغروسی
غرب تربیه سنده اولدینی کی فردایله جمعیتی بر برینک
لازم غیر ، قارق عد ایتمکدر . ذاتاً نه فرد جمعیتسز ،
نه ده جمعیت فردسز اولماز . بئله علیه بئلکمزی
منسوب اولدیغیز جمعیتک ترقی ، انکشاف و تکاملنده
آرامالی یز . مسئولیت و وظیفه لرینی مدرک معاشرتی
و متساند ، فقط عینی زمانده اک بویوک برخریتله
مجهز بر قهرمان دماغه مالک اولمالی یز . ایشه غرب
مکتبلری چوجوقلرینه بو تربیه یی ویردکلری ایچون
اک بویوک وظیفه لرینی یایمش اولوبورلر . حالبوکه
بزده هنوز اسکی دورک استناد ایتمکی قورقو ،
تضییق ، شدت کی فنا تأثیرلر تامیه سیلینمش
دکدر . بویکی تربیه مملکتسزده صنایع انقلابی ایله

غرب تربیه سنک دردنجی بویوک عاملی (مایت)
جریانلردر . آوروپاده ۱۵ و ۱۶ نجی عصرلرده
ره نه سانس و پروستانلق انقلابیه یاواش یاواش
باشلایان بوجریان ادبیاتده و فلسفه ده رومانیک جریان
و ده صوکر فرانسیز و بویوک صنایع انقلابیلره
کسب قوت ایتمش و یکی آوروپا تاریخی توصیف
ایدهن اک مهم حادثه لردن بریسی اولمشدر . اوله که ،
اون طوقوزنجی و یکرمنجی عصرلرده میدانن کلن
محاربه لرک همان هپسی ، بوملی جریانک ویردیکی
شعورک نتیجه سیدر .

ره نه سانس دورنده (په تراخ) و (دانتیه)
ابتدا اثرلرینی ایتالیانجه یازدیلر . اوزمانه قادر
اوروپانک هر طرفندن خواص لسانی لاتینجه ایدی .
پوتون اثرلر لاتینجه یازیلر ، پوتون محاربات و مملکات
لاتینجه جریان ایده ردی . (په تراخ) و (دانتیه) دن
صوکر لوتر انجیل آلمانجه به ترجمه ایتدی . برلی
لسانلره اهمیت ویرلمک باشلاندی .

بوصورتله آوروپاده انکشاف ایدهن ملتچیلک
جریان بالطبع تربیه ساحه سنده انتقال ایتدی .
کله جک لسلری عینی روح ایله یتیشدیرمک هوسی
مکتبلرده شدتله ملتچیلکک تطبیقنه باعث اولدی .
ایشه غرب تربیه سی تاریخاً بوصایدیغیز دورت
اساسه استناد ایتمکده در : یونان قدیم ، دین ، فرانسیز
و صنایع انقلابی و ملت .

غرب معارفنده اک صوک رواج بولان یکی بر
طاقم جریانلرده وارددر . بونلر آراسنده بالخاصه
تطبیق مکتب ذکر ایدیله بیلیر . صوک عصرده
چوجوق روحیاتک ترقیسی مکتبلرده چوجوقلرک
تصنیفه و هر فردک فطری تمایلات و قابیلرینی
بولارق اوکا کوره تربیه ویرمک تشبثاته امکان
ویردی . چوجوگک حریت و فعالیت اساسی اوزرینه
قورولش اولان بویکی مکتبده دیگر بر جریانده
جرمنی ، مسلکمی ؟ جریاندر . عصری حیاتک ،
صنایعک لزوم کوستردیکی بویوک اختصاصی معلومات
بعضیلری آراسنده ایلمک مکتبدن اعتباراً مسلکی
معلوماته اهمیت فکری اوایندیردی .

حالبوکه دیگر بر زمره حرثی تربیه نک لزوم
و اهمیتدن بحث ایتمکده ، هر چوجوگک بر انسان
اولارق یتیمه سی ، انسانلق قابیلرینک نشو و نما
بولاسی آنجاق بونکله ممکن اولدیغنی ایلری سورمکده در .
اوجنجه جریانده قیز وارکک چوجوقلرینک تربیه لرینی

کیرمک لازم . بناءً علیه بر طرفدن حکومت مزملی
تروتلری می استعمال ایدرک بو انقلابی ده یانقه
تثبت ایدرکن ، دیگر طرفدن مکتبلر ، تورک اوجاقلری
ومطبوعات بویکی دورک مفکوره لرینی کنجلیکه تلقین
ایتمه لی درلر .

الحاصل بویکی دور ایچون عمومی بر صناعی
مدنیت سفر برلکی اعلان ایتمک ، بر جریان اویاندر برقی
لازمدر . صناعی انقلاب دورینه کیردیکمز کون
آوروپا مدنیتی زمره سنه تماماً کیرمش اولاجقز .
بوکا موفق اولقی ایچون ده هیچ برمانع یوقدر .
تورکلرک فطری ذکا واستعدادلری ده بونی آیریجه
تسریع ایدن بر قوت اولاجقدر .

برابر انتشار ایدر جکدر . صنایع انقلابی یالکیز
بزی یابانجیلره محتاج اولقی وضعیتدن قورتارمقله
قلایه جقی ، بزه کندیسنه خاص اولان باشقه بر روح
ویره جکدر . بر روح حیات ، حرکت ، فعالیت
روحیدر ، تساند ، متقابل اعتبار ومعشریلک روحیدر .
بعض مورخ واجتماعیاتجیلر بشریتک تاریخ
تکاملنی اوج صفحه یه آیریورلر . برنجیسی چوبان
وکوچه دوری ، ایکنجیسی زراعت دوری ،
اوجنجیسی ده بویوک صنایع دوری در . بر مملکت
بویوک صنایع دورینه کیرمدکجه حقیقی بر صورتده
سوک دور مدنی یه کیرمش اولماز . بوکونکی آوروپا
مدنیتی بر بویوک صنایع مدنیتی در . اوکا بهمه حال

